

1. פידא קעואר, עו"ד
2. ג'מיל דקואר, עו"ד
3. עביר בכר, עו"ד
4. אינאס יונס, עו"ד
5. יזיד ח'ליפה, עו"ד
6. תגריד ג'השאן, עו"ד
7. מוחמד נעאמנה, עו"ד
8. אגודת אל-דמיר
9. אגודת מנדלה לזכויות האדם
10. אגודת אל-חאק
11. האגודה הערבית לזכויות האדם
12. האגודה לזכויות האזרח בישראל
13. האגודה למען האסיר
14. הועד הציבורי נגד עינויים בישראל
15. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
16. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל

ע"י עוה"ד ארנה כהן ו/או עביר בכר ו/או חסן ג'בארין ו/או מרואן דלאל ו/או סוהאד בשארה ו/או גדיר ניקולא ו/או מוראד אל-סאנע ו/או עאדל בדיר מעדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, ת"ד 510 שפרעם 20200, טל': 9501610-04 פקס: 9503140-04

וכן ע"י עוה"ד סונייה בולוס ו/או דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר ו/או הדס תגרי ו/או אבנר פינציוק ו/או מיכל פינציוק ו/או עאוני בנא ו/או דנה פריבך-חפץ ו/או לילה מרגלית ו/או פאטמה אלעגיו ו/או באנה שגרי-בדארנה ו/או שרון אברהם-ויס ו/או לימור יהודה ו/או עודד פלר מהאגודה לזכויות האזרח בישראל, שד' הנדיב 9, חיפה 34611, טל': 8348876-04; פקס: 8348878-04

העותרים

- נגד -

שירות בתי הסוהר

ת"ד 81, רמלה

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המורה למשיב לבוא ולנמק מדוע לא יאפשר לעורכי דין, ובהם העותרים מס' 1-7, להיפגש עם האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים והשובתים רעב.

בקשה לדיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה, וזאת מהנימוקים הבאים:

1. עניינה של עתירה זו, מניעת מפגש בין עורכי דין לבין אסירים ועצורים, הכלואים בבתי סוהר של המשיב, והשובתים רעב, הינו דחוף ביותר.

2. מניעת המפגש עם עורכי דין, הנמשכת מזה כשלושה שבועות, מפרה את זכות היסוד של האסירים והעצורים השובתים רעב להיפגש עם עורכי דין, ואת זכותם החוקתית לחירות. מניעת המפגש עם עורכי הדין נוטלת מהאסירים והעצורים שובתי הרעב את הערובות להגנה על זכויות חוקתיות נוספות ובהן הזכות לחיים ולשלמות הגוף, הזכות לכבוד וזכות הגישה לערכאות שיפוטיות, וחושפת אותם לסיכונים ולנזקים חמורים ובלתי הפיכים.
3. העתירה מבססת את טיעוניה נגד מניעת המפגש בהוראות חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, והוראות מפורשות בחקיקה הראשית ובחקיקת המשנה וטובים סיכוייה להתקבל.
4. קיום דיון דחוף בעתירה הינו חיוני על מנת למנוע את התממשות הנזקים החמורים והבלתי הפיכים שעלולים להיגרם לאסירים ולעצורים מהם מונע המשיב לפגוש עורכי דין.

ואלה נימוקי העתירה:

מבוא

5. עניינה של עתירה זו בסירוב המשיב להתיר לעורכי דין, ובכלל זה לעותרים מס' 1-7, להיפגש עם אסירים ועצורים, המסווגים כביטחוניים והשובתים רעב במחאה על התנאים הקשים והמשפילים בהם הם מוחזקים.
6. החל מסמוך למועד בו הוכרז על פתיחת שביתת הרעב, בראשית חודש אוגוסט 2004, מונע המשיב מעורכי דין להיפגש עם אסירים, ובמקצת מהמקרים אף עם עצורים, השובתים רעב בבתי סוהר שונים, כפי שיפורט להלן בפרק העובדתי של העתירה.
7. כפי שיפורט בחלק העובדתי של העתירה, המשיב הודה במקצת המקרים בכתב ובעל פה, כי מניעת המפגש של עורכי הדין עם האסירים והעצורים הינה בשל העובדה כי הם שובתים רעב.
8. יצוין, כי אף קודם להכרזת שביתת הרעב, היקשה המשיב על קיום מפגשים של עורכי דין עם אסירים המסווגים כביטחוניים וגרם לעיכובים רבים, לעתים למשך ימים ושבועות ארוכים, עד לקבלת האישור לקיום המפגש. המשיב התנה את קיום המפגש של עורכי הדין עם אסירים המסווגים כביטחוניים בקבלת אישור מהנהלת בית הסוהר בטענה, כי סעיף 6א לפקודת נציבות מס' 04.34.00, מחייב את עורך הדין לא רק להודיע להנהלת בית הסוהר 24 שעות לפחות לפני מועד המפגש עם האסיר, אלא גם לקבל אישור מהנהלת בית הסוהר לקיום המפגש במועד המבוקש. העותרים שומרים על זכותם לתקוף בעתיד הן את חוקיות פקודת נציבות מס' 04.34.00 והן את אופן יישומה, ומגבילים את עתירתם זו לסוגיית מניעת מפגש עורכי דין עם אסירים ועצורים השובתים רעב.

9. כפי שיפורט בטיעון המשפטי, האיסור על קיום מפגשים של עורכי דין עם אסירים ועצורים השובתים רעב הוטל ע"י המשיב ללא הסמכה בחוק, ואף בניגוד להוראותיו המפורשות של המחוקק והוא מהווה ענישה אסורה. האיסור על קיום המפגשים מפר את זכות היסוד של האסירים והעצורים השובתים רעב להיפגש עם עורכי דין ואת זכותם החוקתית לחירות, ונוטל מהם את הערובות להגנה על זכויות חוקתיות נוספות ובהן הזכות לחיים ולשלמות הגוף, הזכות לכבוד וזכות הגישה לערכאות שיפוטיות. בנוסף, האיסור שהטיל המשיב מסכל את יכולתם של עורכי הדין, המטפלים בענייניהם של אסירים השובתים רעב, לקיים את חובתם המקצועית וליתן שירות נאות למרשיהם והוא מגביל את חופש העיסוק שלהם.

הרקע העובדתי

10. על פי המידע שבידי העותרים, מאז ראשית חודש אוגוסט 2004, עת הוכרז על כוונת האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים לפתוח בשביתת רעב, החל המשיב למנוע קיום מפגשים בין האסירים, ובמקצת המקרים אף עצורים, המסווגים כביטחוניים לבין עורכי דין, בבתי סוהר שונים ובהם בית סוהר נווה תרצה, בית סוהר נפחא, בית סוהר גלבוע ובית סוהר אשל.

11. עד למועד הגשת עתירה זו לא השיב המשיב על פנייתה של העותרת מס' 16, מיום 9.8.04, בה התריעה על חוסר החוקיות שבמניעת קיום מפגשי עורכי דין עם האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים, ופירטה את העובדות בדבר מניעת המפגש של העותר מס' 1, עו"ד פידא קעואר, עם מרשיו הכלואים בבית הסוהר נפחא.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/1.

12. המשיב לא השיב אף על פניותיה החוזרות של העותרת מס' 16, מיום 17.8.04 ומיום 22.8.04, בהן פירטה מקרים נוספים של מניעת מפגש של עורכי דין עם אסירים ועצורים בבתי סוהר שונים, ובהם מניעת מפגש של העותר מס' 2, עו"ד ג'מיל דקואר, עם אסירות בבית סוהר נווה תרצה, מניעת מפגש של העותרת מס' 3, עו"ד עביר בכר, עם אסירים בבית סוהר נפחא, מניעת מפגש של העותרת מס' 4, עו"ד אינאס יונס, עם עצורים בבית סוהר אשל, ומניעת מפגש של העותר מס' 5, עו"ד יזיד ח'ליפה, עם מרשו בבית הסוהר גלבוע.

רצ"ב העתקי המכתבים, כנספחים ע/2 ו-3.

13. יצוין, כי ביום 10.8.04 פנתה עו"ד אסנת מנדל, מנהלת מחלקת בג"צים בפרקליטות המדינה אל היועצים המשפטיים של המשיב, של המשטרה ושל המשרד לביטחון פנים והורתה להם להעביר התייחסות מיידית לטענותיה של העותרת מס' 16.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/4.

14. המשיב לא השיב מהותית אף על פנייתה של העותרת מס' 12 מיום 12.8.04, בו התריעה על חוסר החוקיות שבמניעת קיום מפגש עורכי דין עם אסירים ועצורים, ובו פירטה את מניעת המפגש של העותרת מס' 6, עו"ד תגריד ג'השאן, עם אסירות ועצורות בבית הסוהר נווה תרצה.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/5.

15. עם זאת, עובדיו של המשיב בבתי סוהר שונים, השיבו בכתב ו/או טלפונית למקצת מהעותרים ונימקו את הסירוב לאפשר את המפגש של עורך הדין עם האסיר, בכך שהאסיר שובת רעב. כך, במכתב התשובה של קצינת האסירים בבית הסוהר גלבוע על פנייתו של העותר מס' 7, עו"ד מוחמד נעאמנה, בה ביקש לתאם מפגש עם האסיר מוחלס בורגל, צויין בזו הלשון:

"בהמשך לפנייתך מתאריך 25.8.04 לא מאושר מפגש עם הנ"ל לאור סירובו לאכול".

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/6.

בדומה, במכתב התשובה של קצינת האסירים בבית הסוהר גלבוע מיום 23.8.04 על פנייתו של עו"ד נעאמנה, אשר ביקש ביום 23.8.04 להיפגש עם האסיר עלאם כעבי, נאמר:

"... לאור העובדה שהנ"ל מסרב לאכול - דבר המהווה הפרת סדר הביקור אינו מאושר".

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/7.

16. ביום 17.8.04 אמר קב"ט בית הסוהר אשל לעותרת מס' 4, עו"ד אינאס יונס, כי לא ניתן לתאם לה מפגש עם העצורים אותם ביקשה לפגוש, וזאת היות שהם שובתים.

17. ביום 22.8.04 הודיע סוהר מבית הסוהר גלבוע לעותר מס' 5, עו"ד יזיד ח'ליפה, כי המפגש עם האסיר אינו מאושר, וזאת היות שהאסיר הינו שפוט בטחוני השובת רעב.

העותרים

18. העותרים מס' 1-7 הינם עורכי דין, המטפלים בענייניהם של אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים, ובכלל זה מייצגים אותם בהליכים משפטיים ו/או נותנים להם יעוץ משפטי בסוגיות הקשורות לתנאי מאסרם. העותרים מס' 1-7 הודיעו להנהלות בתי הסוהר, בהם כלואים מרשיהם, על רצונם להיפגש עם מרשיהם והדבר לא הותר להם.

19. במקצת המקרים הודיעו עובדי המשיב לעותרים על הסירוב לאשר את קיום המפגש, ובשאר המקרים העותרים לא קיבלו כל מענה, ובקשתם סורבה, הלכה למעשה, היות שבלא אישור לא מאפשר המשיב לקיים את המפגש.

20. העותרים מס' 16-8 הינם ארגוני זכויות אדם וזכויות אסירים מישראל ומהגדה המערבית.

מניעת מפגש עורכי דין עם אסירות ועצורות בבית הסוהר נווה תרצה

21. בבית הסוהר נווה תרצה כלואות כארבעים אסירות ועצורות המסווגות כביטחוניות, וככל הידוע לעותרים, הן שובתות רעב מאז ה-15.8.04. מזה מספר שבועות, בסמוך למועד בו הודע על כוונת האסירים המסווגים כביטחוניים לקיים שביתת רעב, מונע המשיב מפגש בין עורכי דין לבין האסירות המסווגות כביטחוניות הכלואות בבית הסוהר נווה תרצה.

מניעת מפגש של העותרת מס' 6

22. מזה כשלושה שבועות מונע המשיב מהעותרת מס' 6, עו"ד תגריד ג'השאן, לפגוש אסירות ועצורות, המסווגות כביטחוניות, וכלואות בבית סוהר נווה תרצה.

23. עו"ד ג'השאן פנתה בכתב באמצעות פקס ביום 9.8.04 אל קצינת האסירות בבית הסוהר על מנת לתאם מפגש ליום 11.8.04 עם שלוש אסירות ועצורה אחת.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/8.

24. משלא קיבלה כל מענה, פנתה עו"ד ג'השאן פעם נוספת ביום 10.8.04 באמצעות פקס. לאחר שהמתינה עד השעה 17:00 ולא זכתה למענה, ניסתה עו"ד ג'השאן ליצור קשר טלפוני עם קצינת האסירות ואולם ללא הועיל.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/9.

25. ביום 11.8.04 המשיכה עו"ד ג'השאן בניסיונותיה ליצור קשר טלפוני עם קצינת האסירים. משלא עלה הדבר בידה, ניסתה עו"ד ג'השאן ליצור קשר טלפוני עם סגנית מנהלת בית הסוהר. מזכירת הסגנית השיבה לעו"ד ג'השאן, כי קצינת האסירים יצאה לחופשה וכי סגנית המנהלת נמצאת בישיבה ועל כן אין אפשרות להשיג את שתיהן. לאחר פניות חוזרות ונשנות הודיעה המזכירה לעו"ד, כי הסגנית תיצור איתה קשר טלפוני כאשר היא תתפנה. הדבר לא התבצע עד למועד הגשת עתירה זו.

26. ביום 15.8.04 שלחה עו"ד ג'השאן פקס נוסף לקצינת האסירות וליועץ המשפטי של המשיב, בתלונה על מניעת המיפגש ובבקשה לתאם מפגש עם שלוש אסירות ליום 18.8.04 ועם שלוש אסירות נוספות ליום 22.8.04. גם פנייתה זו לא נענתה עד למועד הגשת העתירה.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/10.

27. ביום 17.8.04 שלחה עו"ד ג'השאן פנייה נוספת לתיאום מפגש עם האסירות. משלא קיבלה תשובה פנתה טלפונית אל סגנית מנהלת בית הסוהר ודרשה את התערבותה המיידית. מספר שעות לאחר מכן הסגנית הודיעה לעו"ד ג'השאן על אישור המפגש ליום 19.8.04.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/11.

28. בערבו של יום 18.8.04 התקשרה קצינת האסירים לעו"ד ג'השאן והודיעה לה על ביטול המפגש שאושר ליום 19.8.04, היות שבאותו יום אמור להיערך תרגיל בבית הסוהר. עוד הבטיחה, כי תיצור איתה קשר לגבי האפשרות לקיים את המפגש ביום 22.8.04.

29. ביום 22.8.04 התקשרה עו"ד ג'השאן טלפונית אל קצינת האסירים, וזו הבטיחה לה כי תשוב אליה כעבור מספר דקות, ואולם לא עשתה כן עד למועד הגשת עתירה זו.

30. ביום 23.8.04 שלחה עו"ד ג'השאן פנייה דחופה נוספת ליועץ המשפטי של המשיב, בה דרשה לתאם את המפגש ליום 26.8.04. גם פנייה זו לא זכתה לכל מענה.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/12.

מניעת מפגש של העותר מס' 2

31. מזה כשלושה שבועות מונע המשיב מהעותר מס' 2, עו"ד ג'מיל דקואר, לפגוש אסירות, הכלואות בבית סוהר נווה תרצה.

32. עו"ד דקואר, פנה ביום 9.8.04, באמצעות פקס, אל קצינת האסירים בבית סוהר נווה תרצה על מנת לתאם מועד למפגש עם חמש אסירות.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/13.

33. כעבור יומיים או שלושה פנה עו"ד דקואר טלפונית אל קצינת האסירים, בכדי לברר האם נקבע מועד למפגש עם האסירות. קצינת האסירות ביקשה לדחות את המפגש לשבוע שלאחר מכן וביקשה, כי יתקשר בתחילת השבוע בכדי לדעת את מועד הביקורים.

34. ביום 15.8.04 התקשר עו"ד דקואר אל קצינת האסירים, במטרה לברר את מועד המפגש. קצינת האסירים הודיעה לו, כי היא עובדת על לוח הזמנים של הביקורים לאותו השבוע, וכי ייתכן ועוד באותו יום תשלח לו בפקס את המועד המתואם למפגש עם האסירות.

35. לאחר שלא קיבל תשובה בדבר המועד שנקבע למפגש, פנה עו"ד דקואר בצהרי יום ה-16.8.04 טלפונית אל קצינת האסירים וביקש לדעת מדוע טרם קיבל את מועד המפגש עם האסירות, למרות שחלף שבוע מיום הפנייה הראשונה. קצינת האסירים הודיעה לעו"ד דקואר, כי בית הסוהר נווה תרצה "מנוע מלהכניס עורכי דין לביקור האסירות" ולא פירטה את נימוקי ההחלטה. עו"ד דקואר ביקש לקבל את התשובה בכתב ואולם עד למועד הגשת העתירה לא התקבלה תשובה בכתב כמבוקש.

המידע שנמסר לעותרת מס' 3

36. יצויין, כי ביום 16.8.04 פנתה העותרת מס' 3, עו"ד עביר בכר, טלפונית אל לשכת קצינת האסירים בבית הסוהר נווה תרצה, שאלה אם קיימת הוראה האוסרת על קיום מפגשים של עורכי דין עם האסירות המסווגות כביטחוניות ונענתה בחיוב.

מפגש עורכי דין עם אסירים בבית הסוהר נפחא

37. בבית הסוהר נפחא כלואים כיום כארבע מאות אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים. מאז נודע לראשונה על כוונת האסירים המסווגים כביטחוניים לפתוח בשביתת רעב מונע המשיב מעורכי דין להיפגש עם האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים, הכלואים בבית הסוהר נפחא. ככל הידוע לעותרים, האסירים והעצורים, המוחזקים בכלא נפחא, שובתים רעב מאז יום 15.8.04.

מניעת מפגש של העותר מס' 1

38. מאז יום 5.8.04 מונע המשיב מהעותר מס' 1, עו"ד פידא קעואר, לפגוש אסירים הכלואים המסווגים כביטחוניים, הכלואים בבית הסוהר נפחא.

39. עו"ד קעואר פנה באמצעות פקס ביום 5.8.04 אל הנהלת בית הסוהר נפחא על מנת לתאם מפגש עם שלושה אסירים ליום 8.8.04. ביום 8.8.04, לאחר שהגיע לשערי בית הסוהר, הודיע לו עוזר קצינת האסירים, כי לא יוכל להיפגש עם מרשיו היות שבאותו היום מתקיימים ביקורי משפחות. עוד הודיע לו עוזר קצינת האסירים, כי עליו לתאם מועד חדש למפגש וכי על פי ההוראות הביקור לא יתאפשר בשבוע העוקב, היות שקצינת האסירים נמצאת בחופשה, ובהעדרה לא מתקיימים מפגשים של עורכי דין עם אסירים.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/14.

40. ביום 10.8.04 פנה עו"ד קעואר פעם נוספת בפקס אל קצינת האסירים בבית הסוהר נפחא, וביקש לתאם מפגש עם מרשיו ליום 11.8.04.

41. באותו היום השאירה סוהרת בשם אביגיל הודעה טלפונית במשרדו של עו"ד קעואר, כי עדיף שלא יגיע לבית הסוהר כיוון שקצינת האסירים בחופשה, ובהעדרה לא יוכל לפגוש את מרשיו.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/15.

42. ביום 12.8.04 שלח עו"ד קעואר פניה נוספת בפקס, על מנת לתאם מפגש עם מרשיו ליום 15.8.04. ביום 15.8.04 הגיע עו"ד קעואר לשערי בית הסוהר, שם נמסר לו ע"י הסוהרים, כי עליו להמתין להחלטה מהנהלת בית הסוהר אם תותר כניסתו.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/16.

43. לאחר המתנה של יותר משעה וחצי בחום הלוהט מחוץ לחומות בית הסוהר, הודיע לו סוהר, כי אינו יכול להיכנס לביקור. עו"ד קעואר ביקש לדעת מדוע נאסר עליו להיפגש עם מרשיו, ואולם ללא הועיל.

מניעת מפגש של העותרת מס' 3

44. המשיב מונע מהעותרת מס' 3, עו"ד עביר בכר, לפגוש אסירים המסווגים כביטחוניים, הכלואים בבית הסוהר נפחא.
45. עו"ד בכר פנתה ביום 18.8.04 אל קצינת האסירים בבית הסוהר נפחא וביקשה להיפגש עם 3 אסירים.
- רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/17.
46. ביום 18.8.04 הודיעה קצינת האסירים לעו"ד בכר טלפונית, כי לא יתירו את קיום המפגש וכי אינה יכולה לנמק את הסיבה לכך.
47. ביום 21.8.04, פנתה עו"ד בכר פעם נוספת אל קצינת האסירים ושבה על בקשתה להיפגש עם אותם האסירים ביום 23.8.04. עו"ד בכר לא קיבלה מענה על פנייתה.
- רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/18.

מפגש עורכי דין עם אסירים בבית הסוהר גלבוע

48. בבית הסוהר גלבוע כלואים כחמש מאות אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים. מאז ההכרזה על שביתת הרעב של האסירים המסווגים כביטחוניים מונע המשיב מעורכי דין להיפגש עם האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים, הכלואים בבית הסוהר גלבוע. ככל הידוע לעותרים, האסירים והעצורים הכלואים בכלא גלבוע שובתים רעב מאז יום 22.8.04.

מניעת מפגש של העותר מס' 7

49. העותר מס' 7, עו"ד מוחמד נעאמנה, פנה ביום 23.8.04 אל קצינת האסירים בבית הסוהר גלבוע על מנת לתאם מפגש עם אסיר ועם ארבעה עצורים, המסווגים כביטחוניים והכלואים בבית הסוהר גלבוע.
- רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/19.
50. במכתבה מיום 23.8.04 הודיעה קצינת האסירים לעו"ד נעאמנה על אישור המפגש עם ארבעת העצורים. באשר למפגש עם האסיר השפוט הודיעה קצינת האסירים כדלקמן:

"המפגש עם כעבי עלאם אחמד ... אינו מאושר מאחר וגזר דינו של הנ"ל ניתן בתאריך 10.5.04 ובשלב זה לא מנוהלים בעניינו תיקים בבימ"ש. לאור העובדה שהנ"ל מסרב לאכול - דבר המהווה הפרת סדר הביקור אינו מאושר".

ראו נספח ע/7.

51. עו"ד נעאמנה, פנה ביום 25.8.04 אל קצינת האסירים בבית הסוהר גלבוע על מנת לתאם מפגש עם אסיר נוסף, אשר הועבר לבית הסוהר זמן קצר קודם לכן לבית הסוהר גלבוע ומוחזק בבידוד.

רצ"ב העתק המכתב, כנספח ע/20.

52. במכתבה מיום 25.8.04 הודיעה קצינת האסירים לעו"ד נעאמנה כדלקמן:

"בהמשך לפנייתך מתאריך 25.8.04 לא מאושר מפגש עם הנ"ל לאור סירובו לאכול".

ראו נספח ע/6.

מניעת מפגש של העותר מס' 5

53. העותר מס' 5, עו"ד יזיד ח'ליפה, הגיע ביום 22.8.04 אל בית הסוהר גלבוע על מנת להיפגש עם אסיר הכלוא בבית סוהר זה.

54. עו"ד ח'ליפה נדרש להמתין, ולאחר כעשרים דקות הודיע לו סוהר, כי המפגש אינו מאושר היות שהאסיר הינו שפוט בטחוני השובת רעב. עו"ד ח'ליפה נאלץ לשוב למשרדו ללא שנפגש עם מרשו.

מניעת מפגש עורכי דין עם עצורים בבית הסוהר אשל

55. בבית הסוהר אשל כלואים כמאתיים אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים. מאז ההכרזה על שביתת הרעב של האסירים המסווגים כביטחוניים מונע המשיב מעורכי דין להיפגש עם האסירים והעצורים המסווגים כביטחוניים הכלואים בבית הסוהר אשל. ככל הידוע לעותרים, האסירים והעצורים, הכלואים בכלא אשל, שובתים רעב מאז יום 15.8.04.

מניעת מפגש של העותרת מס' 4

56. המשיב מונע מהעותרת מס' 4, עו"ד אינאס יונס, לפגוש שני עצורים המסווגים כביטחוניים, הכלואים בבית סוהר אשל.

57. עו"ד יונס פנתה ביום 17.8.04 טלפונית אל בית סוהר אשל וביקשה להיפגש עם העצורים. קב"ט בית הסוהר השיב לה, כי אין אפשרות לתאם ביקור היות שהם שובתים.

מכל האמור לעיל עולה בבירור, כי המשיב מונע קיום מפגשים של עורכי דין עם אסירים, ובמקצת המקרים עם עצורים, המסווגים כביטחוניים והשובתים רעב בבתי סוהר שונים, וזאת בשל העובדה כי הם שובתים רעב.

הטיעון המשפטי

58. סירובו של המשיב להתיר לעורכי דין, ובהם העותרים מסי' 1-7, להיפגש עם אסירים ועצירים המסווגים כביטחוניים, והשובתים רעב, מהווה הפרה בוטה של זכותם החוקתית של האסירים והעצורים שובתי רעב להיפגש עם עורכי דינם באופן סדיר. הפגיעה שפוגע המשיב בזכותם החוקתית של האסירים והעצורים שובתי הרעב להיפגש עם עורכי דינם נעשתה ללא כל הסמכה חוקית, והיא בטלה מעיקרה.
59. זאת ועוד, מניעת המפגש של עורכי דין עם האסירים והעצורים שובתי הרעב גוררת, מניה וביה, פגיעה בזכויות יסוד אחרות השמורות להם, ובהן הזכות לשלמות גופנית, הזכות לקבל טיפול רפואי נאות, הזכות לכבוד וליחס אנושי והזכות לגשת לערכאות.
60. הן פקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), תשל"ב-1971 (להלן: פקודת בתי הסוהר) והן תקנות בתי הסוהר, התשל"ח-1978 (להלן: תקנות בתי הסוהר) אינן מסמיכות את המשיב לשלול את זכותם החוקתית של אסירים ועצורים שובתי רעב להיפגש עם עורכי דין, כעונש על השתתפותם בשביתת הרעב.
61. מניעת מפגשים בין אסירים ועצורים שובתי רעב לבין עורכי דינם פוגעת בזכותם של עצירים ואסירים אלה לקבל שירות משפטי נאות, וכן בזכותם לחירות, לאור השלכותיה של מניעה זו על יכולתם של אסירים ועצירים, שמתנהל נגדם משפט פלילי, לקבל הגנה משפטית.

זכויות האדם של האסיר והעציר

62. הלכה מושרשת היא, כי הימצאותו של אדם בבית סוהר אינה שוללת ממנו זכויות יסוד, למעט כפי שמתחייב מהמאסר:

"כלל גדול בידינו, כי כל זכות מזכויות האדם באשר הוא אדם שמורה לו, גם כאשר נתון הוא במעצר או במאסר, ואין בעובדת המאסר בלבד כדי לשלול הימנו זכות כלשהי, אלא כאשר הדבר מחויב ונובע מעצם שלילת חופש התנועה הימנו, או כאשר מצויה על כך הוראה מפורשת בדין"

בג"צ 337/84 הוקמה ואח' נ' שר הפנים ואח', פ"ד לח(2) 826, 831-830.

וכן ראו את פרשת **גולן**:

"הלכה מושרשת היא עמנו, כי זכויות היסוד של האדם "שורדות" גם בין חומות בית הסוהר ונתונות לאסיר (וכן לעציר) אף בתוך תא כלאו. יוצאות מכלל זה הן אך זכותו של האסיר לחופש התנועה, ששלילתה מן האסיר נובעת מכליאתו, וכן

מיגבלות המוטלות על יכולתו לממש חלק מזכויותיו האחרות; מהן מיגבלות המתחייבות משלילת חירותו האישית, ומהן מיגבלות שיסודן בהוראה מפורשת בדיון...הנחת היסוד היא, שסל זכויות האדם של אסיר מכיל את כל הזכויות והחירויות הנתונות לכל אזרח ותושב, למעט חופש התנועה שנשלל ממנו עקב המאסר".

עע"א 4463/94 גולן נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נ (4) 136, 152-153.

63. לא זו בלבד, על בית המשפט מוטלת חובה אקטיבית להבטיח שהאסיר ימשיך ליהנות מזכויותיו גם כשסוגרים עליו את חומות בית הסוהר:

"אכן, בית המשפט הוא אשר שלח את האסירים אל בין החומות, אך עכשיו, כשהחומות סוגרות עליהם, בית המשפט הוא אביהם של האסירים".

עע"א 7440/97 מדינת ישראל נ' גולן, פ"ד נב (1) 1, 8.

הזכות להיפגש עם עורך דין

64. בית משפט הנכבד הכיר, בשורה ארוכה של פסקי דין, בזכות של עצורים ואסירים להיפגש עם עורך דין כזכות יסוד. זכות זו זכתה למעמד חוקתי והיא מעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו:

"זכותו של עצור להיפגש עם עורך דין זכות יסוד היא לו. זכות זו נגזרת מזכותו של אדם לחירות אישית (ראה סעיף 5 לחוק יסוד כבוד האדם וחירותו)".

בג"צ 3412/91 סופיאן נ' מפקד כוחות צה"ל באזור ואח', פ"ד מז(2) 843, 847.

כן ראו פסק דינו של כב' השופט ריבלין בפרשת **האגודה לזכויות האזרח בישראל**:

"הזכות לייצוג היא זכות יסוד מוכרת במשפט הישראלי. כך בכלל, וכך בהליך פלילי בפרט (בש"פ 5136/98 נחום מנבר נ' מדינת ישראל, תק-על 98(3) 770). גם זכותם של העציר ושל האסיר להיפגש עם עורך דין הוכרה כזכות יסוד (ראו בג"ץ 3412/91 סופיאן נ' מפקד כוחות צה"ל בעזה, פ"ד מז(2) 843, 847-848). "נקודת המוצא הינה, כי לכל עצור הזכות להפגש עם עורך-דין ולהיועץ עמו. זוהי זכות בעלת אופי חוקתי. היא אחד הביטויים לזכויות האדם של העציר. היא מבטאת 'עיקרון גדולי' של סדר דין פלילי במדינה דמוקרטית" (בג"צ 6302/92 רומחיה

בג"צ 1437/02 האגודה לזכויות האזרח בישראל ואח' נ' השר לביטחון פנים ואח' פסקה 2 לפסק דינו של כב' השופט ריבלין (להלן: פרשת האגודה לזכויות האזרח).

65. זאת ועוד, זכותם של עצור ואסיר להיפגש עם עורכי דינם משמשת ערובה מרכזית לשמירה על זכויות חוקתיות נוספות, השמורות להם, כגון: הזכות לשלמות גופנית, הזכות לקבל טיפול רפואי, הזכות לכבוד וליחס אנושי. לעיתים רבות, הביקור של עורכי דין משמש כביקורת חיצונית יחידה על הנעשה בבתי סוהר. כשעולה חשש, כי רשויות בית הסוהר הפרו אחת מהזכויות המנויות לעיל, מניעת כניסתם של עורכי דין באופן מיידי תסכל, הלכה למעשה, את יכולתו של האסיר או העצור הנפגע לעתור לבית המשפט, ולבקש מיידית את הגנתו, וכן תסכל את יכולתו לתעד, באמצעות עורך דינו, את הפגיעות שנגרמו לו.

66. דברים אלה תקפים שבעתיים בעת שהאסירים והעצורים שובתים רעב, שהרי בעת שביתת רעב האסירים והעצורים פגיעים ביותר וחשופים לסיכונים רבים, ובכלל זה לסנקציות וענישה של המשיב. לכן, קיימת חשיבות עליונה להקפדה יתרה על זכותם של אסירים ועצורים שובתי רעב להיפגש עם עורכי דין, ולפנות באמצעותם לערכאות במידת הצורך.

67. הפגיעה השיטתית והמתמשכת בזכותם החוקתית של אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים להיפגש עם עורכי דינם הגיעה לשיא חדש עם ההכרזה על שביתת הרעב, עת החל המשיב למנוע באופן מוחלט מפגשים בין אסירים שובתי רעב, ובמקצת המקרים עצורים, לבין עורכי דינם.

68. עוד יודגש, כי במקביל למניעת המפגש של האסירים והעצורים שובתי הרעב עם עורכי הדין, מונע המשיב גם קיום ביקורי משפחות ואף חברי כנסת אינם מורשים ע"י המשיב להיפגש עם אסירים ועצירים שובתי רעב. בנסיבות אלו, לאסירים ולעצורים שובתי הרעב אין כל קשר עם העולם החיצוני. אין להכביר מילים על הסכנות הטמונות בהחזקת עצורים ואסירים שובתי רעב בתנאים אלה. קיימת ספרות משפטית בינלאומית ענפה על הפרות זכויות האדם הנובעות מהחזקת עצירים מבלי להתיר להם לקיים קשר עם משפחתם או עם עורכי דינם, המכונה Incommunicado Detention. לשם המחשה נביא קטע מדו"ח שחיבר פרופ' Nigel Rodley בתפקידו כ Special Rapporteur של נציבות זכויות האדם באו"ם:

"In his 1988 report to the Commission on Human Rights at its fifty-fourth session, the Special Rapporteur's predecessor recommended, inter alia, that incommunicado detention should be declared illegal (E/CN.4/1988/17). Similarly, in its general comment (16) adopted at its sixteenth session, of 27 July 1982, the Human Rights Committee states: "Among the

safeguards which may make control effective are provisions against detention incommunicado, granting, without prejudice to the investigation, persons such as doctors, lawyers and family members access to the detainees; [...] Based upon information received over the course of the past seven years, the Special Rapporteur is of the view that incommunicado detention is the most important determining factor as to whether an individual is at risk of torture.”

Report by the Special Rapporteur on the question of torture UN Doc. A/54/426

69. במשמורת המשיב מוחזקים אסירים המסווגים כביטחוניים, בהם עצורים עד תום ההליכים, אסירים שפוטים ועצורים מינהליים. לכולם מוקנית זכות היסוד להיפגש עם עורך דין לפי בחירתם כקבוע בהוראות החוק המובאות להלן.

70. זכותו של עצור עד תום ההליכים להיפגש עם עורך דינו מעוגנת בסעיף 34 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה מעצרים), התשנ"ו-1996, הקובע בס"ק (א), כי עצור זכאי להיפגש עם עורך דינו ולהיוועץ בו.

71. זכותו של אסיר להיפגש עם עורך דינו מעוגנת גם בסעיף 45 לפקודת בתי הסוהר הקובע, כי אסיר המחכה למשפטו, תינתן לו כל אפשרות סבירה להתקשר עם ידידיו ועם יועצו המשפטי.

72. יודגש, כי גם לאסירים שפוטים שמורה זכותם להיפגש עם עורך דין וזכותם זו הינה זכות יסוד, הנגזרת מזכות היסוד שלהם להיות מיוצגים על ידי עורך דין ואין בעובדת המאסר בלבד כדי לשלול אותה. זאת ועוד, שלילת זכות זו מאסיר המרצה את עונשו מקבלת משנה חומרה מאחר שמדובר בפגיעה קשה ביכולתו של האסיר לעתור לבית המשפט בנוגע לתנאי כליאתו. ראו את דבריה של כבי' השופטת חיות בפרשת **האגודה לזכויות האזרח** :

”זכותו של אדם לקבלת שירותים משפטיים ובכללה הזכות להיפגש עם עורך-דין והזכות להיות מיוצג על ידו היא זכות יסוד, המגשימה את החירות המוקנית לו למנות לעצמו שלוח כרצונו, וכן את זכותו להליך הוגן (בג"צ 6302/92 רומחיה נ' משטרת ישראל, פ"ד מז(1) 209, 212; בג"צ 1843/93 פנחסי נ' כנסת ישראל ואח', פ"ד מט(1) 661). **חשיבותה של הזכות לקבלת שירותים משפטיים, מודגשת מקום שהנזקק לייצוג הוא אסיר, בשל המגבלות החלות עליו במצב זה, וכן משום**

שאסיר, באשר הוא אסיר, נדרש לא אחת להליכים בעלי אופי משפטי. אכן, כאשר עומדת על הפרק פגיעה בזכותו של אדם לקבלת שירותים משפטיים, המתחם שבו נבחנת הפגיעה הוא מתחם זכויות היסוד, ואמות המידה הפועלות במתחם זה הינן אמות מידה חוקתיות." (ההדגשה הוספה).

פרשת **האגודה לזכויות האזרח**, פסקה 2 לפסק דינה של כב' השופטת חיות.

73. תקנה 28 לתקנות בתי הסוהר קובעת במפורש, כי הפגישות עם עורכי הדין תתקיימנה "בכל יום פרט לשבתות ומועדים בשעות העבודה הרגילות".

74. אף לעצור מינהלי שמורה הזכות להיפגש עם עורך דינו. תקנות סמכויות שעת חירום (מעצרים) (תנאי האחזקה במעצר מנהלי), התשמ"א-1981 חלות על עצורים מינהליים, המוחזקים במתקני הכליאה של המשיב. תקנה 12(א) קובעת את זכותו של עצור מינהלי להיפגש עם עורך דינו. תקנה 12(ב) מגבילה, באופן מצומצם, זכות זו וזאת רק אם המפקד, באישור שר הבטחון, משוכנע, כי טעמים של בטחון המדינה מחייבים את שלילת הזכות, וזאת לתקופה מוגבלת בלבד.

75. מהאמור לעיל עולה, כי זכותם החוקתית של אסירים ועצורים להיפגש עם עורכי דינם אינה זכות כללית, אלא מדובר בזכות, שהוסדרה במספר חוקים ותקנות, אשר מטילים חובה פוזיטיבית על הנהלת בית הסוהר לאפשר את מימושה במסגרת זמנים ספציפית.

ראו:

בג"צ 1554/95 עמותת שוחרי גילית נ' שר החינוך, פ"ד נ(3) 2, 16 ;

בג"צ 467/84 עזרא נ' ראש עיריית תל-אביב, פ"ד לט(1) 745, 753.

76. סעי' 4 לפקודת **הנציבות 04.34.00 קשרי אסירים עם עורכי דין** קובע, כי:

א. ביקש עורך דין להיפגש עם עצור יתאם את מועד הפגישה עם מנהל מקום המעצר או מי שהוא הסמיך לכך, במסגרת פירוט הזמנים המפורטים בפסקה (ב) להלן, וזאת בהודעה מראש.

ב. פגישה של עורך דין עם עצור במקום מעצר תתאפשר: בימים א-ה, בין השעות 00:00-8:00, (כניסה אחרונה בשעה 15:16) ביום ו, בין השעות 00:00-8:00. (כניסה אחרונה בשעה 11:45).

ובסעיף 6 נקבע:

א. ביקש עורך להיפגש עם אסיר יתאם את מועד הפגישה עם מנהל בית הסוהר או מי שהוא הסמיך לכך במסגרת פירוט הזמנים המפורטים בפסקה (ב) להלן וזאת בהודעה מראש שלא תפחת מ-24 שעות.

ב. פגישה עם אסיר תתקיים בימים א-ה בין השעות 00:00-8:00:16 (כניסה אחרונה בשעה 15:16).

77. יודגש, כי בסעיף ח' לפקודת **נציבות 04.16.00** שביתת רעב של אסירים נקבע מפורשות, כי

ביקור עורך דין אצל אסיר שובת רעב יותר בהתאם לפקודת נציבות 04.34.00 קשרי אסירים עם עורכי דין.

78. מדיניותו של המשיב בנוגע לביקורי עורכי דין אצל אסירים ועצורים, המסווגים כביטחוניים והשובתים רעב, ובפרט מניעת קיום המפגשים, מהווה הפרה בוטה של דברי החקיקה שהובאו לעיל, והינו בלתי חוקי.

פגיעה בזכות היסוד להיפגש עם עורך דין ללא הסמכה בחוק

79. זכותם של אסיר ועצור להיפגש עם עורכי דינם היא זכות חוקתית. מניעת כניסתם של עורכי דין כמתואר לעיל מהווה הפרה בוטה של זכות חוקתית זו ללא כל הסמכה בחוק.

80. בפסה"ד בפרשת **האגודה לזכויות האזרח** שניתן לאחרונה, ביטל בית המשפט העליון תקנה, אשר פגעה בזכותם של אסירים המסווגים כביטחוניים להיפגש עם עורכי דינם, שנטען לגביה כי היא נסמכת על סעי' 132(17) לפקודת בתי הסוהר בקובעו, כי פקודת בתי הסוהר אינה כוללת הסמכה מפורשת ואף לא משתמעת, המתירה למשיב לפגוע בזכותם החוקתית של אסירים ועצירים להיפגש עם עורכי דינם:

"חברתי סבורה כי די בהסמכה כללית זו על מנת להכשיר את התקנתה של תקנה 29(ב). אכן, סעיף הסמכה דומה, שמכוחו הותקנו הוראות שירות בתי הסוהר ופקודת נציבות בתי הסוהר - הוא סעיף 80 לפקודת בתי הסוהר - פורש כסעיף המאפשר גם התקנת הסדרים המיועדים למנוע פגיעה בביטחון המדינה (למשל בדרך של קיום קשר טלפוני עם גורמים עוינים), ולא רק הסדרים המיועדים לשמירת הביטחון והסדר בין כותלי בית הסוהר (ראו: עע"מ 1076/95 מדינת ישראל נ' קונטאר, פ"ד נ(4) 492, להלן: פרשת קונטאר). אולם, נראה לי, בכל הכבוד, כי המקרה שלפנינו שונה מן המקרה אשר נדון בפרשת קונטאר וזאת נוכח מהותה של הזכות העלולה להיפגע (זכות יסוד) ואופי הפגיעה (הגבלת המפגש והגבלת החירות לבחור את עורך-הדין). דעתי היא כי עוצמתה של הזכות העלולה להיפגע כתוצאה מן ההגבלות שנקבעו בתקנה 29(ב), ומהות הפגיעה, מחייבות הסמכה מפורשת ומפורטת בחקיקה הראשית ואין די בהסמכה הכללית המשיב בסעיף 132(17) לפקודת בתי הסוהר".

פרשת **האגודה לזכויות האזרח**, פסקה 4 לפסק דינה של כב' השופטת חיות.

81. כאמור בחלק העובדתי של עתירה זו, המשיב מסכל באופן שיטתי ביקורי עורכי דין אצל אסירים ועצירים המסווגים כביטחוניים, בהסתמך על תירוצים תמוהים ולעיתים אף מגוחכים כמו למשל הסירוב לתאם ביקורי עורכי דין בטענה שקצינת האסירים יצאה לחופשה, או שהוא מסרב לבקשתם של עורכי דין לבקר בבתי סוהר ללא כל הנמקה.

82. מדיניותו זו של המשיב, שמפרה באופן בוטה את זכותם החוקתית של עצירים ואסירים המסווגים כביטחוניים להיפגש עם עורכי דינם, הינה בלתי חוקתית, ואינה נסמכת על הוראה חוקתית כלשהי, המתירה למשיב להגביל זכות חוקתית זו.

83. עצם הסירוב של המשיב לנמק את החלטתו למנוע קיום מפגשים של עורכי דין עם אסירים ועצורים מלמד, כי להחלטתו אין על מה לסמוך, וכי הפגיעה בזכותם החוקתית של האסיר או העציר הינה נעדרת סמכות ובטלה מעיקרה.

84. יתר על כן, תקנה 28 לתקנות בתי הסוהר קובעת באופן חד משמעי, כי הפגישות עם עורכי הדין תתקיימנה בכל יום פרט לשבתות ומועדים בשעות העבודה הרגילות. משנקבעו שעות העבודה הרגילות, למשיב אין סמכות למנוע את כניסתו של עורך דין המגיע לבית הסוהר במהלך השעות שנקבעו בתקנה זו.

פגיעה בזכות הגישה לערכאות

85. מניעת מפגשים של עורכי דין עם אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים פוגעים קשות בזכותם החוקתית של האסירים והעצורים לגשת לערכאות השיפוטיות. על מעמדה של הזכות לגשת לערכאות עמדה כב' השופטת דורנר בפרשת **כהן** :

”הגישה לבית-המשפט היא זכות יסוד של האדם, ויש אף הסבורים כי ניתן להכיר בה כזכות יסוד חוקתית, ולהפעיל ביקורת שיפוטית על תחיקה המצמצמת אותה.”

ע”א 4980/01 עו”ד כהן נ’ גלעם (טרם פורסם), פסקה 4 לפסק דינה של כב' השופטת דורנר. ראו גם :

רע”א 2146/04 מ”י נ’ עזבון המנוח באסל נעים איברהים (טרם פורסם) פסקה 3 לפסק דינו של כב' השופט גרוניס.

ע”א 733/95 ארפל אלומיניום בע”מ נ’ קליל תעשיות בע”מ, פ”ד נא (3) 577, 629.

86. בנוסף, זכות זו הצמיחה שורשים איתנים במשפט הבינלאומי והיא מעוגנת בספר אמנות בינלאומיות. כך, למשל, סעיף 2(3) ל- International Covenant on Civil and Political Rights, מחייב את המדינות שהן צד לאמנה להבטיח, כי :

(b) To ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;

(c) To ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the state, and to develop the possibilities of judicial remedies;

87. הגבלת זכותם של עצירים ואסירים המסווגים כביטחוניים לפגוש את עורך דינם גוררת מנייה וביה פגיעה בזכותם לגשת לערכאות. זאת ועוד - חומרה יתרה נודעת למדיניות זו של המשיב משום שמדובר בחסימת גישתם של אסירים ועצירים שאינם בקיאים בשפה העברית, חרף הידיעה, כי החזקתם במתקני כליאה חושפת אותם לפגיעות שונות, ועל כן, הקשר שלהם עם עורכי דינם הינו הכרחי לצורך מימוש זכותם לבוא בשערי בית המשפט ולבקש סעד. על חשיבות הייצוג על ידי עורך דין לצורך מיצוי זכות זו עמד כב' השופט ריבלין בפרשת **האגודה לזכויות האזרח** :

"שהרי, ההליך המשפטי, ובוודאי השהייה במעצר או במאסר, כל אלה חושפים את זכויות האדם לפגיעה. הייצוג המשפטי דרוש על-מנת להבטיח כי הפגיעה בזכויות אלה, אם תיעשה - לא תיעשה אלא לאחר הליך הוגן ועל-פי הדין. נזכור, כי "בעולם משפטי כשלנו, שכל ההליכים מתנהלים בו לפי סדרי דין נוקשים ובשפת המסתורין של החוק והפרוצדורה, זכותו הראשונית והיסודית של כל נאשם היא, או צריכה להיות, שהוא מיוצג על ידי מי שיודע כזו התורה ומדבר לשון הסתר" (ח' ה' כהן, "על זכויות הנאשם" הפרקליט כו 42 (תש"ל))."

פרשת האגודה לזכויות האזרח, פסקה 2 לפסק דינו של כב' השופט ריבלין.

88. על הקשר בין הזכות לייצוג על ידי עורך דין לבין מימוש זכותם של אסירים לגשת לערכאות עמד בית המשפט העליון האמריקאי בפרשת **Bound v. Smith** :

"Although it is essentially true, as petitioners argue, that a habeas corpus petition or civil rights complaint need only set forth facts giving rise to the cause of action, but see, Fed. Rules Civ. Proc. 8 (a) (1), (3), it hardly follows that a law library or other legal assistance is not essential to frame such documents. It would verge on incompetence for a lawyer to file an initial pleading without researching such issues as jurisdiction, venue,

standing, exhaustion of remedies, proper parties plaintiff and defendant, and types of relief available. Most importantly, of course, a lawyer must know what the law is in order to determine whether a colorable claim exists, and if so, what facts are necessary to state a cause of action.”

BOUNDS v. SMITH, 430 U.S. 817 (1977)

89. על כן, מניעת כניסתם של עורכי הדין למתקני הכליאה של המשיב, במיוחד על רקע קשיי השפה בהם נתקלים אסירים פלסטינים שאינם דוברי עברית, מהווה פגיעה קשה ואף יכולה להגיע לכדי שלילה מוחלטת של זכותם של אסירים ועצירים אלה לגשת לערכאות.

שלילת זכותם החוקתית של אסירים ועצירים להיפגש עם עורכי דינם כעונש

90. פקודת בתי הסוהר מהווה את מקור הסמכות לנקיטת אמצעי משמעת נגד אסירים ועצורים. סעיף 56 לפקודה מפרט רשימה של התנהגויות, שמהוות עבירת בית סוהר. שביתת רעב מהווה אחת ההתנהגויות האסורות המנויות בסעיף זה. במקביל, בסעיף 58 לפקודה נקבעה רשימה סגורה של עונשים, שניתן להטילם על אסיר או עציר, שביצע עבירות בית סוהר, כדלקמן:

”(א) קצין שיפוט שהרשיע אסיר בעבירת בית סוהר יהיה רשאי להטיל עליו עונשים אלה, כולם או מקצתם:

(1) אתראה;

(2) אזהרה חמורה;

(3) קנס בסכום שלא יעלה על הסכום שיקבע השר בצו, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת; (4) בידוד לתקופה שלא תעלה על ארבעה עשר ימים, ובלבד שתקופת בידוד לא תהא רצופה יותר משבעה ימים והפסקה של שבעה ימים תהיה בינה לבין המשכה; (5) הפחתת ימי שחרור לתקופה שלא תעלה על עשרים ואחד ימים; לענין זה, ”שחרור” - כמשמעותו בסעיף 49 לחוק העונשין, התשל”ז-1977, לרבות רשיון חופש כמשמעותו בסעיף 28. ”

91. מהאמור לעיל עולה, כי גם אם שביתת רעב מהווה עבירת בית סוהר, למשיב אין סמכות לשלול את זכותו של האסיר או העציר להיפגש עם עורך דינו כעונש על הכרזת שביתת רעב.

92. גם תקנה 19 לתקנות בית הסוהר, המסמיכה את המשיב להעניק לאסירים ולעצורים טובות הנאה ולשלול אותן, אין בה כדי להוות מקור סמכות לשלילת זכותם החוקתית של אסירים ועצורים להיפגש עם עורך דינם כצעד ענישתי. תקנה 19 קובעת, כי:

"(א) מנהל בית הסוהר רשאי, על-פי כללים שקבע הנציב, להעניק לכלל האסירים או לסוג אסירים או לאסיר מסויים טובות הנאה **מעבר לזכויות מוקנות שנקבעו בחיקוק**, כגון: ביקורים, מכתבים, חופשות, קניית מצרכים, האזנה לשידורים בכלי-תקשורת או צפייה בהם (להלן – טובות הנאה), המותנות בהתנהגותו הטובה של האסיר המסויים או בסוג בית הסוהר או האגף שבו הוא מוחזק או במצב בבית הסוהר.

מנהל בית הסוהר רשאי, לפי שיקול דעתו, למנוע מאסיר שהתנהגותו איננה טובה או מסוג אסירים בבית הסוהר או מכלל האסירים בבית הסוהר טובות הנאה; מניעת טובות הנאה תיעשה על-פי כללים שקבע הנציב. " (ההדגשה הוספה).

93. תקנה 19 הנ"ל אינה מסמיכה את המשיב לגרוע מזכויותיהם של אסירים ועצורים, כשזכויות אלה לא הוגבלו מכוח חוק או כפועל יוצא משלילת חופש התנועה שלהם. ויודגש, כי זכותם של האסיר ושל העציר להיפגש עם עורכי דינם לא נשללה בשום חוק, נהפוך הוא, המחוקק עיגן במספר הוראות חוק שצוטטו לעיל זכות זו.

94. עמדתו של המשיב, לפיה ניתן לשלול זכות חוקתית זו כעונש על התנהגות שלילית, כמו ששוללים כל טובת הנאה אחרת, נוגדת באופן גמור שורה ארוכה של פסקי דין, שחלקם צוטט לעיל, הקובעים באופן חד-משמעי, כי זכויות היסוד של אסיר, ובכללן זכותו להיפגש עם עורך דינו, שמורות לו גם בין כותלי הכלא.

95. יתר על כן, גם בסעיף ח' **לפקודת הנציבות 04.16.00 שביתת רעב של אסירים** נקבע מפורשות, כי ביקור עורך דין אצל אסיר שובת רעב יתקיים בהתאם להוראות פקודת נציבות 04.34.00, קרי כמקובל לגבי כלל האסירים.

96. מהאמור לעיל עולה, כי למשיב אין כל סמכות לשלול את זכותם החוקתית של אסירים ועצורים המסווגים כביטחוניים להיפגש עם עורכי דינם כעונש על הכרזת שביתת הרעב.

הפגיעה בזכותם של עצירים ואסירים לקבל שירות משפטי נאות

97. זכותם של אסירים ועצורים להיות מיוצגים על ידי עורך דין טומנת בחובה את זכותם לקבל ייצוג משפטי נאות שמטרתו להבטיח הגנה מרבית על זכויותיהם בהליך המשפטי. לשם כך, אדם שממנה לעצמו עורך דין יש לו זכות להיפגש איתו ככל הנדרש לקבלת שירות משפטי נאות.

98. על זכותו של המיוצג לקבל שירות משפטי נאות ניתן ללמוד גם מסעי' 54 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1962 שקובע, כי: "במילוי תפקידו יפעל עורך הדין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות, ויעזור לבית המשפט לעשות משפט". על רמת המקצועיות הנדרשת מעורך דין עמד בית משפט נכבד זה:

"על עורך-הדין מוטלת החובה לפעול כלפי לקוחו ככל בעל מקצוע מיומן, נאמן וזהיר. אולם מעורך-דין, מעצם הגדרת תפקידו, דורש המחוקק סטנדרד התנהגות גבוה יותר בכל אחד מהיבטים אלה. סעיף 54 לחוק לשכת עורכי הדין, קובע כי "במילוי תפקידו יפעל עורך הדין לטובת שולחו בנאמנות ובמסירות...". הוראה דומה קבועה גם בכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), תשמ"ו-1986. לעניין זה נקבע, כי "אמונה" פירושה אמת ויושר, ו"מסירות" פירושה חריצות ושקידה, דבקות ואדיקות, כשהאינטרס של הלקוח עומד בראש מעייניו ודאגותיו של עורך-הדין" (על"ע 73/7 ע"ד פלוני נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין, תל-אביב-יפו [5], בעמ' 683; ראו בעניין זה גם עמ"מ 9/55 ע"ד פלוני נ' יו"ר וחברי המועצה המשפטית [6], בעמ' 1730; על"ע 5/78 פלוני נ' לשכת עורכי הדין מחוז חיפה [7], בעמ' 587).

ע"א 4612/95 מתתיהו נ' שטיל, פ"ד נא (4) 769, 785.

99. דברים אלה תקפים שבעתיים כשמדובר על ייצוג אדם בהליך פלילי, על אחת כמה וכמה כשמדובר בעציר או אסיר. ההעמדה לדין פלילי מסכנת את זכותו החוקתית של הנאשם לחירות, ומטבע הדברים נדרשת הקפדה יתירה על זכותו של נאשם לקבל ייצוג משפטי ברמה הטובה ביותר.

100. יכולתם של עציר ואסיר המתנהל נגדם הליך פלילי להיפגש בחופשיות עם עורך דינם מוגבלת ממילא מעצם שלילת חירותם. על כן, המשיב חייב להקפיד על כך כי לאותם אסירים ועצירים המתנהל נגדם הליך פלילי וכן לעורכי דינם תינתן הזמנות נאותה להכין את הגנתם מבלי להטיל עליהם מגבלות שפוגעות ביכולתם של עורכי דינם לספק להם את ההגנה הטובה ביותר.

101. חובה זו מעוגנת בסעיף 45 לפקודת בתי הסוהר, הקובע כי אסיר, המחכה למשפטו, תינתן לו כל אפשרות סבירה להתקשר עם ידידיו ועם יועצו המשפטי. מניעת כניסתם של עורכי דין לבתי סוהר באופן סדיר, מהווה הפרה של החובה הזאת המוטלת על המשיב.

102. זכותם של אסירים ועצורים להיפגש עם עורכי דינם בתנאים סבירים מעוגנת באמנות ובהכרזות בינלאומיות רבות. סעיף 14 לאמנת ה-ICCPR, קובע, כי:

3. In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality: (a) To be informed ... (b) To have adequate time and facilities for the preparation of his defence and to communicate with counsel of his own choosing;

103. וכן ראו את סעיף 18.2 ל- Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment, הקובע:

“A detained or imprisoned person shall be allowed adequate time and facilities for consultation with his legal counsel.”

104. ויודגש, כי דווקא במצב של שביתת רעב זקוקים האסירים והעצורים ליעוץ משפטי ולעיתים ליצוג משפטי.

105. לא למותר לציין, כי מניעת המפגש בין עורכי דין לבין האסירים והעצורים השובתים רעב, מפרה אף את זכותם החוקתית של עורכי הדין לחופש העיסוק, המעוגנת בחוק יסוד: חופש העיסוק.

ראו: בג"צ 4330/93 גאנם ואח' נ' ועד מחוז תל-אביב ואח', פ"ד נ(4) 221.

לאור כל האמור לעיל, ובשל הפגיעה החמורה בזכותם החוקתית של האסירים והעצורים שובתי רעב להיפגש עם עורכי דינם, בזכויותיהם החוקתיות לשלמות הגוף, לכבוד וליחס אנושי ובזכותם לגשת לערכאות, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר קבלת תשובת המשיב לעשותו למוחלט.

סוניה בולוס, עו"ד
ב"כ העותרים

ארנה כהן, עו"ד
ב"כ העותרים